

QO‘CHQOR NORQOBIL IJODINING MAVZULAR OLAMI

Primova Ro‘zigul Abduqodirovna,

Buxoro davlat universiteti 2-bosqich magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy o‘zbek adabiyotining taniqli vakili Qo‘chqor Norqobil ijodidan o‘rin olgan xilma-xil mavzular xususida so‘z yuritilgan. Qo‘chqor Norqobil ijodida aks etgan mavzularning serqirraligi, ularni yoritishda muallifning ijodkor sifatidagi mahorati masalalariga diqqat qaratilgan.

Kalit so‘zlar: adabiyot, Qo‘chqor Norqobil, mavzular xilma-xilligi, nasr, badiiy mahorat, ijodiy qobiliyat, badiiy obraz, badiiy g‘oya.

THE WORLD OF TOPICS OF QO‘CHQOR NORQOBIL

Primova Ro‘zigul Abduqodirovna,

Master of Bukhara State University

Abstract. This article talks about various topics from the work of the famous representative of modern Uzbek literature, Kochkor Norqabil. Attention is paid to the variety of topics reflected in the work of Kochkor Norqabil, and the author’s skill as a creator in covering them.

Keywords: literature, Kochkor Norqabil, variety of topics, prose, artistic skill, creative ability, artistic image, artistic idea.

МИР ТЕМ МЕТОДОВ КУЧКАР НОРКОБИЛ

Примова Рўзигул Абдуқодировна,

Магистрант государственного университета Бухара

Абстрактный. В данной статье речь идет о различных темах из творчества известного представителя современной узбекской литературы Кочкора Норкабила. Обращается внимание на разнообразие тем, отраженных в творчестве Кочкора Норкабила, и мастерство автора как творца в их освещении.

Ключевые слова: литература, Кочкор Норкабил, тематика, проза, художественное мастерство, творческая способность, художественный образ, художественная мысль.

O‘zbek adabiyotining ko‘plab namunalari xilma-xilligi, mavzuiy jihatdan turfaligi bilan bir-biridan ajralib turadi. Ta’kidlash lozimki, ushbu holat adabiyotda mavjud muhit, qalam tebratayotgan ijodkorlarning ilm saviyasi, ijodiy mahorati bilan bevosita bog‘liqdir. Chunonchi, xalq og‘zaki ijodida, asosan, sevgi-muhabbat, qahramonlik kabi mavzular yetakchilik qilsa, mumtoz adabiy asarlarda yor vasli madhi, tasavvuf, tariqat kabi masalalar oldingi o‘ringa chiqqan. Mustaqillik yillariga kelib esa ushbu mavzular ko‘lamining yanada kengayganligiga guvoh bo‘lishimiz mumkin. Ana shunday xilma-xil mavzuiy takomillashish iste’dodli ijodkor Qo‘chqor Norqobil asarlarida ham ko‘zga tashlanadi.

“Kaftimdagi qizg‘aldoq”, “Xosiyatli dunyo”, “Kulib tur, azizim”, “Nur soyada qolmaydi²⁰” va shu kabi qator asarlar muallifi hisoblanmish Qo‘chqor Norqobil ijodiga nazar tashlaydigan bo‘lsak, unda turli mavzuga adib ijodkor hamda journalist va ayni paytda, mohir qalamkash, fidoyi, vatanparvar shaxs sifatida yondashilganining guvohi bo‘lishimiz mumkin. Bu esa asarlarida namoyon bo‘lgan mavzular ko‘lamining naqadar kengligi, serqirraligini ta’minlagan omillardan hisoblanadi. Shu jihatdan Qo‘chqor Norqobil ijodining mavzular olamini, ijodkor asarlarida aks etgan adabiy turlarga mansubligi nuqtai nazaridan uch guruhga ajratish maqsadga muvofiq:

- a) ijodkor nazmida aks etgan mavzular;
- b) ijodkor nasrida aks etgan mavzular;
- c) ijodkor dramatik asarlarida aks etgan mavzuiy guruhlar.

²⁰ <https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/uzbek-nasri/qo-chqor-norqobil-1968>

Demak, muallif ijodini tahlil qilar ekanmiz, eng avvalo, adib qalamining adabiyotdagi qaysi jabhalarda namoyon bo'lganligini aniqlashimiz maqsadga muvofiqdir.

Qo'chqor Norqobil she'riyatida ilgari surilgan mavzularga diqqat qiladigan bo'lsak, ularning samimiylikka yo'g'rilganligiga guvoh bo'lamiz, shoir ijodida turli mavzular, jumladan, ishq-muhabbat, ona-Vatan, bundan tashqari, turli ijodkorlar vafotiga atalgan bag'ishlovlar ham o'rin olgandir. Jumladan, Qo'chqor Norqobilning "Yoniq yulduz uchdi" she'ri aynan Abdulla Oripov vafotiga atalgan bag'ishlov bo'lib, unda Qo'chqor Norqobil aynan Abdulla Oripovning o'zini emas, balki shoir atrofidagi insonlarni – onasi, ayoli, farzandi yoinki shoirning Vatanini – e'tirof etadi:

Yoniq yulduz uchdi – samovot qalqdi,

Hatto titrab ketdi yerda gul bandi.

Otangiz shu yulduz o'rnida balqdi,

Abdulla Orifning farzandi²¹.

Qo'chqor Norqobil aynan ijodkor atrofidagi shaxslarga murojaat qilish orqali Abdulla Oripovni yod etadi hamda o'zining shoirlik mahoratini yaqqol namoyon etadi.

Qo'chqor Norqobil nasr yo'nalishida ham barakali ijod qilgan adib sanaladi. Nasriy ijodidagi asosiy mavzu yo'nalishi bu urush tasviri bilan bog'liq. Biroq shuni ham e'tiborga olish lozimki, adibning urush muammosi ilgari surilgan asarlarini ikki yo'nalishga ajratish mumkin:

- a) aynan urush mavzusi aks etgan asarlar;
- b) urush qahramonlarining ruhiyati tasvirlangan asarlar;
- c) urush va asar qahramonlari ruhiyati qarama-qarshiligi yuzaga kelgan asarlar.

Shuni alohida qayd etish lozimki, urush mavzusi ifodalangan asarlarida adib qalamiga xos bo'lgan samimiylik, tabiiylik, oddiylik va ulkan global muammolarning aks etganligi bilan yaqqol namoyon bo'lgan. Jumladan, Qo'chqor Norqobilning "Ustun" nomli qisqa hikoyasida ijodkor urush mavzusini tasvirlagan bo'lsa-da, biroq ushbu nom zamirida ota timsoli yorqin ifodalangan. Asar qahramoni sanalmish otaning

²¹ <https://kh-davron.uz/tag/qochqor-norqobil>

o‘z farzandiga qarata aytgan ushbu so‘zlari har bir qanday kishining yuragini larzaga solishi, shubhasiz:

“...Otamni urush o‘ldirganini bilasan-a? Uch yoshimda yetim qoldim. Otam meni yetim qildi. Lekin, lekin sen meni yetim qilma, bolam...”²². Asar qahramonining otasi tomonidan ifoda etilgan ushbu so‘zlarga nazar tashlay turib, kishi ruhiyatida turli sezimlar paydo bo‘ladi. Ya’ni farzand uchun ota ustun bo‘lsa, ota uchun farzand tayanch ekanligi sohir qalam ila muallif tomonidan mohirona aks ettirilgan. “Ustun” asari qayg‘uli holat tasviri bilan boshlangan bo‘lsa-da, biroq uning xursandchilik ila yakun topishi Qo‘chqor Norqobilning yozuvchi sifatida kerakli nuqtada keskin burilish yasay oladigan ijodkor ekanligidan dalolat beradi: “...Xudoga shukur, otajonim hayot... U og‘ir kunda otamni suyagan edi, men otamga ustun bo‘lolmagan kez usun otamga bir o‘g‘ilday suyanch bo‘lgan edi...”²³ Demak, asar voqealarining yakun topishida o‘zgarishning yuzaga kelishi yomonlikdan yaxshilik tomon siljishi mumkinligiga kitobxon nuqtayi nazarini qaratishga ko‘maklashadi.

Ta’kidlash lozimki, Qo‘chqor Norqobil nasridagi asosiy mavzu yo‘nalishi bu urush davri voqeligi bilan bo‘g‘liq sanalib, muallif qalamiga mansub “Daryo ortidagi yig‘i” qissasi ham aynan shu mavzu asosiga qurilgandir. Bu asarda ikki qarama-qarshilik bir-biri bilan olishadi, ya’ni inson tuyg‘ulari hamda urushning fojiaiy oqibatlari. Yozuvchi Shukur Xolmirzayev bu haqida quyidagi fikrlarni ifoda etgan:

“...asarning maqsadini – urush fojiasini – urushning inson ruhiyatidagi o‘zgartirishlarini, ruhdagi iztirobli to‘lg‘oqlarni tasvirlash va oqibat uning fojia natijasini ko‘rsatishdan iborat bo‘lsa, hali yosh, dunyoviy adabiyotning bu boradagi tajribalari bilan endi tanisha boshlagan va shu asno o‘zini kashf etayotgan yozuvchiga naqadar og‘irlik tushadi”²⁴. Demak, Qo‘chqor Norqobil o‘z asarlari orqali mohir qalamkashga xos bo‘lgan psixologik tasvir mahoratini ham yaqqol namoyon etgan.

“Osmon ostidagi sir” nomli qissada urush va kishi ruhiyatidagi o‘zgarishlar tasviri omixta qilinadi, ya’ni muallifning ko‘plab nasriy asarlarida urush mavzusining

²² [tg://openmessage?user_id=1874910296&message_id=211294](https://openmessage?user_id=1874910296&message_id=211294)

²³ [tg://openmessage?user_id=1874910296&message_id=211294](https://openmessage?user_id=1874910296&message_id=211294)

²⁴ <https://yoshlikjurnali.uz/yoshlik-xazinasidan/jarohatli-qalb-bitiklari/>

o'zigina namoyon bo'lgan bo'lsa, ushbu asarida urushning inson ruhiyatiga ta'siri, uning falsafiy mohiyati kabi jihatlar namoyon bo'ladi. Demak, muallif nasridan o'rin olgan urush manzarasi hamda uning psixologik tasviri nasriy yo'nalishdagi ijod namunalarini boyitishga xizmat qildi²⁵.

Qo'chqor Norqobil ijodidagi uchinchi mavzuiy guruh bu ijodkor dramatik asarlaridan o'rin olgan muammolar sanaladi. Ma'lumki, Qo'chqor Norqobil "Taqqdir sinovlari", "Quyoshni sen uyg'otasan", "Nur soyada qolmaydi", "Omad biz tomonda", "Suv ko'rmay etik yechma", "Zamindan olis ketma"²⁶ kabi qator dramatik asarlar muallifi sanaladi. Ijodkor dramatzmidan o'rin olgan mavzulardan biri bu insoniyat taqdiri hisoblanadi. Xususan, "Tog'lardek baland bo'!" nomli dramasida ijodkor shaxsning umri davomida kechmish-kechirmishlari, taqdir sinovlari, o'zi faoliyat yuritayotgan kasbida duch kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklar xususida so'z yuritadi. Bundan tashqari, asar insonning ruhiy olami, uning qalbi kabi ruhiyat olamiga bog'liq bo'lgan mavzuga ham bag'ishlangandir.

Xulosa sifatida aytishimiz mumkinki, Qo'chqor Norqobil o'z adabiy muhitida xilma-xil mavzularni aks ettirgan ijodkor sanaladi. Ishq-muhabbat, urush tasviri, kishi ruhiyatiga bog'liq bo'lgan manzaralar, inson taqdirining naqadar chigal ekanligi va shu kabi mavzularni mahorat bilan yoritgan Qo'chqor Norqobil ijodkor sifatidagi qobiliyatini zamonaviy o'zbek adabiyotida yorqin aks ettira olgan desak, aslo mubolag'a bo'lmaydi.

ADABIYOTLAR

1. *Qo'chqor Norqobil. Osmon ostidagi sir. Elektron nashr. www.ziyouz.com*
2. <https://kh-davron.uz/tag/qochqor-norqobil>
3. <https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/uzbek-nasri/qo-chqor-norqobil-1968>
4. <https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/uzbek-nasri/qo-chqor-norqobil-1968>
5. <https://yoshlikjurnali.uz/yoshlik-xazinasidan/jarohatli-qalb-bitiklari/>
6. tg://openmessage?user_id=1874910296&message_id=211294

²⁵ Qo'chqor Norqobil. Osmon ostidagi sir. Elektron nashr. www.ziyouz.com

²⁶ <https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/uzbek-nasri/qo-chqor-norqobil-1968>